

Czynniki determinujące opłacalność produkcji wybranych produktów rolniczych w perspektywie średnioterminowej

*Konferencja nt. „WPR a konkurencyjność polskiego i europejskiego sektora żywnościowego”
26-28 listopada 2014 r., Józefów k. Warszawy*

dr inż. Aldona Skarżyńska
IERIGŻ-PIB, Warszawa

Zespół realizujący badania

- dr inż. Aldona Skarżyńska
- mgr Łukasz Abramczuk
- mgr inż. Irena Augustyńska-Grzymek
- mgr Magdalena Czułowska
- mgr Konrad Jabłoński
- mgr inż. Marcin Żekało

Plan prezentacji

- 1. Wprowadzenie i cel badań**
- 2. Źródła danych i metoda badań**
- 3. Projekcja opłacalności produkcji wybranych produktów rolniczych w 2020 roku, ujęcie wariantowe**
- 4. Wnioski**

Wprowadzenie

Prognozowanie – to forma działalności poznawczej, zmierzająca do wskazania najbardziej prawdopodobnych przyszłych zdarzeń*.

Dokładność prognoz zależy od warunków, w jakich przebiega proces prognozowania.

W badaniach ekonomicznych stosowane są modele, które proponują różne sposoby przejścia od obserwacji przeszłości do przewidywania przyszłości.

Modelowanie jest zawsze wynikiem kompromisu między dążeniem do jak najdokładniejszego odwzorowania zjawiska a usiłowaniami jego maksymalnego uproszczenia.**

Wiedza o rozwoju różnych zjawisk w przyszłości pozwala wykorzystać pojawiające się możliwości, ale także ograniczyć ryzyko podejmowanych działań.

*Stańko S., *Prognozowanie w rolnictwie*, wyd. 2, SGGW, Warszawa 1999.

**Machaczka J., *Zarządzanie rozwojem organizacji. Czynniki, modele, strategia, diagnoza*, PWN, Warszawa-Kraków 1998.

Cel badań

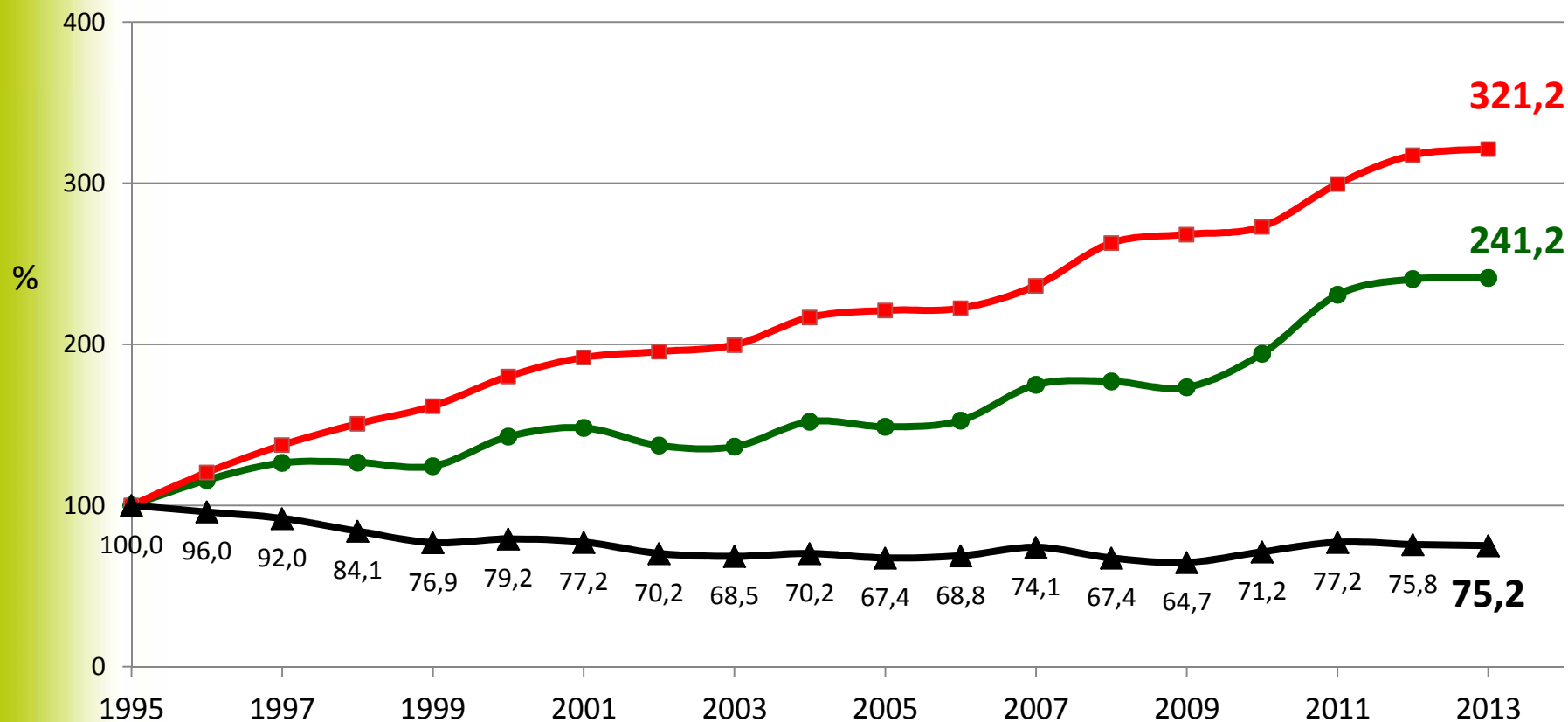
- **określenie wpływu na poziom dochodu z wybranych produktów rolniczych** (*pszenicy ozimej, żyta ozimego, jęczmienia jarego, rzepaku ozimego i buraków cukrowych*) **prognozowanego w perspektywie 2020 r., tempa zmian cen środków do produkcji rolnej oraz zmian plonów i cen produktów;**
- **określenie wielkości odchyłeń dochodu z produktów rolniczych od poziomu przewidywanego na 2020 r., ze względu na:**
 - **zmienność plonu i cen w latach 1995-2013 określoną na podstawie danych statystyki publicznej,**
 - **jednostkowe zmiany plonu, ceny i kosztów uprawy.**

Metoda badań

- Wykorzystano dane systemu AGROKOSZTY, Polski FADN, dane GUS.
- Składniki wartości produkcji i kosztów uprawy badanych działalności, jako średnia z lat 2011-2013 (określana jako rok bazowy) były „punktem wyjścia” dla projekcji dochodów na 2020 rok.
- Dla wszystkich zmiennych opisujących przychody oraz koszty zbudowano szeregi czasowe, obejmowały one 19 lat (1995-2013). Szeregi czasowe zbudowano na podstawie danych GUS, pozwoliły one na ekstrapolację w przyszłość badanych zjawisk.
- Wyniki projekcji pokazują kierunek dokonujących się zmian; powinny inspirować do podjęcia działań zmierzających do utrwalenia korzystnego kierunku rozwoju lub do przeciwdziałania kierunkowi rozwoju, który uznaje się za niepożądany.
W analizach mniejsze znaczenie mają wielkości absolutne, do których należy podchodzić z dużą ostrożnością.

Zmiany cen towarów i usług zakupywanych przez gospodarstwa indywidualne oraz cen sprzedawanych produktów rolnych w latach 1995-2013 wg GUS (1995=100)

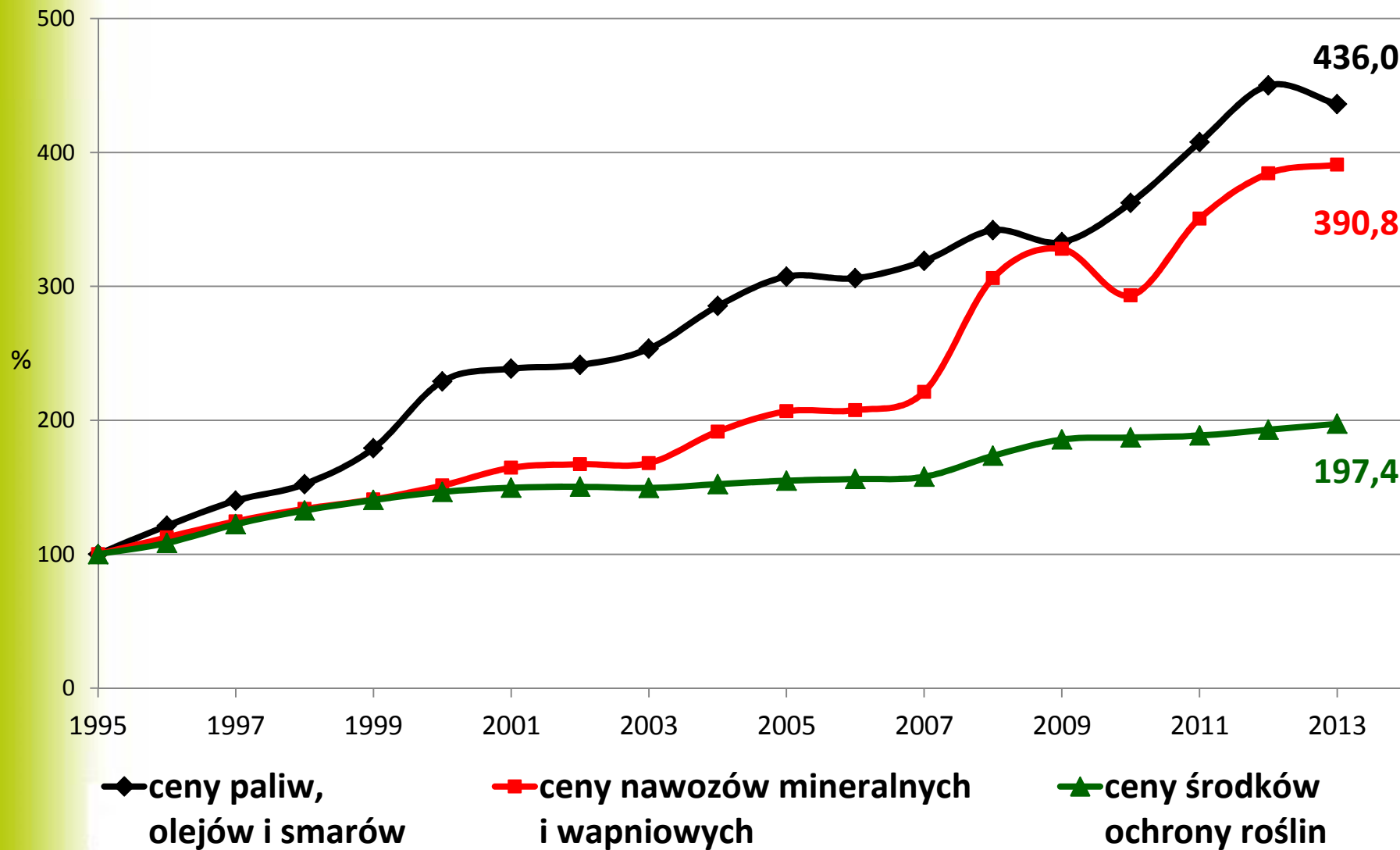

● ceny produktów rolnych sprzedawanych przez rolników

■ ceny towarów i usług zakupywanych przez rolników

▲ Wskaźnik relacji cen ("nożyce cen") produktów rolnych sprzedawanych do towarów i usług zakupywanych

Zmiany cen nawozów mineralnych, paliw i środków ochrony roślin w latach 1995-2013 wg GUS (1995=100)

Roczne przyrosty

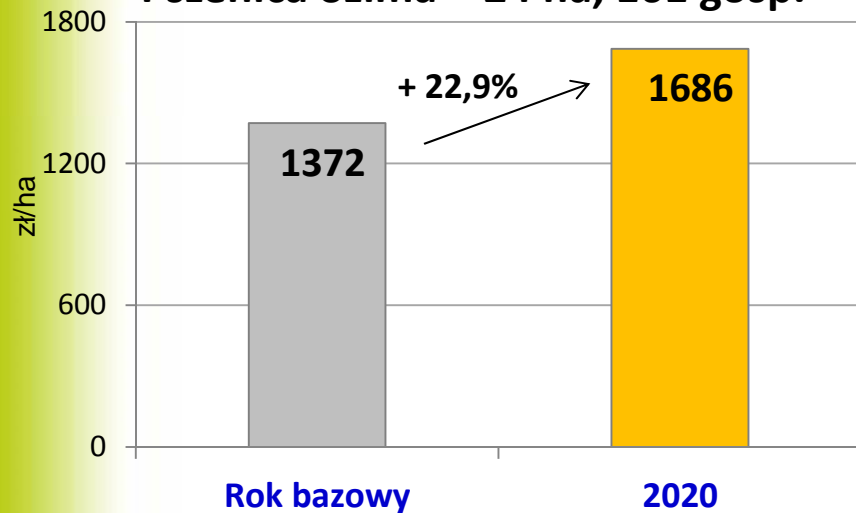
Do 2020 r. w warunkach przeciętnych, tzn. wynikających z tendencji długookresowej, roczne przyrosty wyniosą, w przypadku:

- **Zbóż (pszenica ozima, żyto, jęczmień jary):**
 - plonu - 0,5-1,6%,
 - ceny ziarna - 2,2-3,2%
- **Rzepak ozimego**
 - plonu - około 1%,
 - ceny nasion - około 3%
- **Buraków cukrowych**
 - plonu - około 2%,
 - ceny korzeni - około 1,8%
- **Kosztów produkcji - od 3,4 do 4,3%**

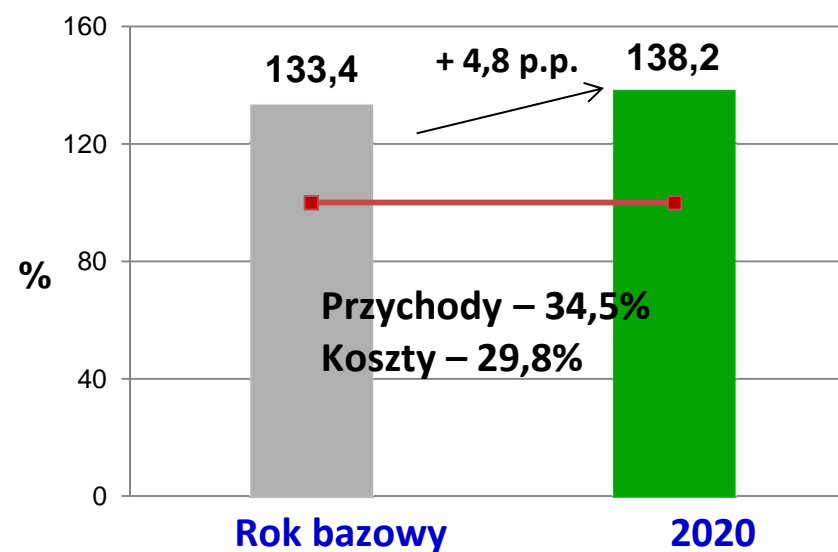
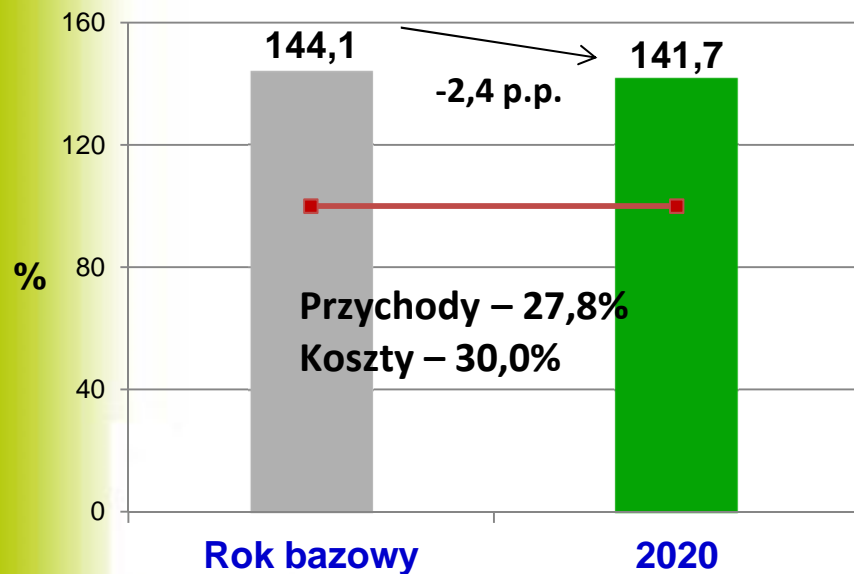
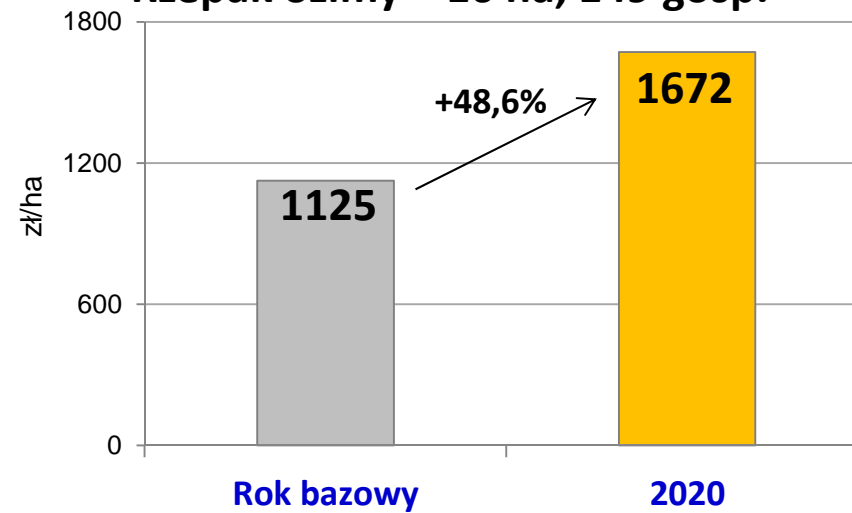
Dochód bez dopłat (zł/ha) i opłacalność produkcji (%) średnio w latach 2011-2013 i projekcja na 2020 rok

Pszenica ozima – 24 ha, 161 gosp.

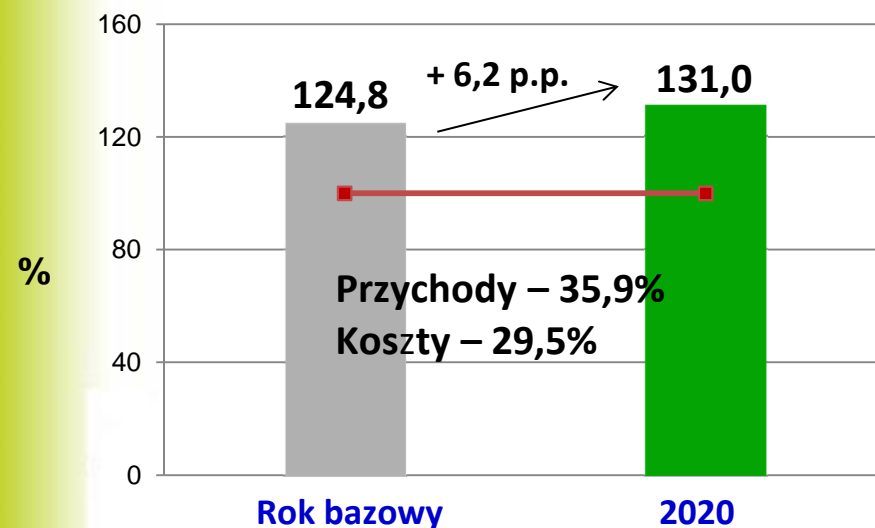
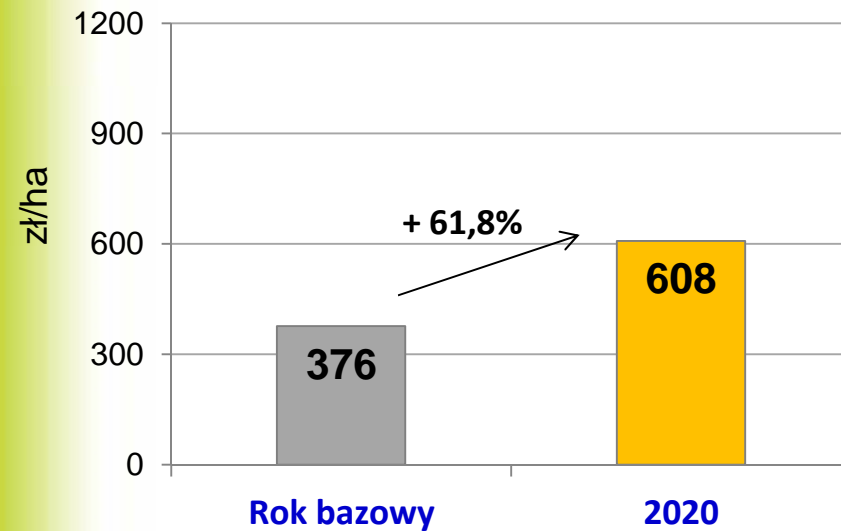
Rzepak ozimy – 16 ha, 149 gosp.

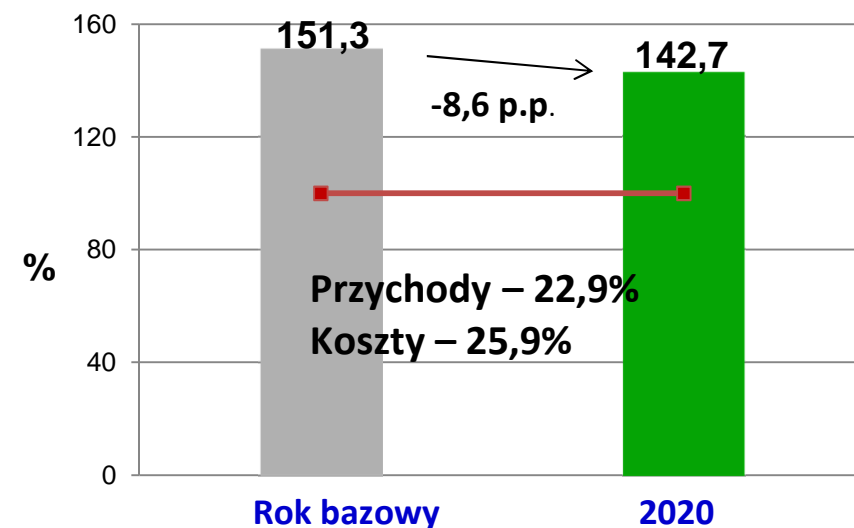
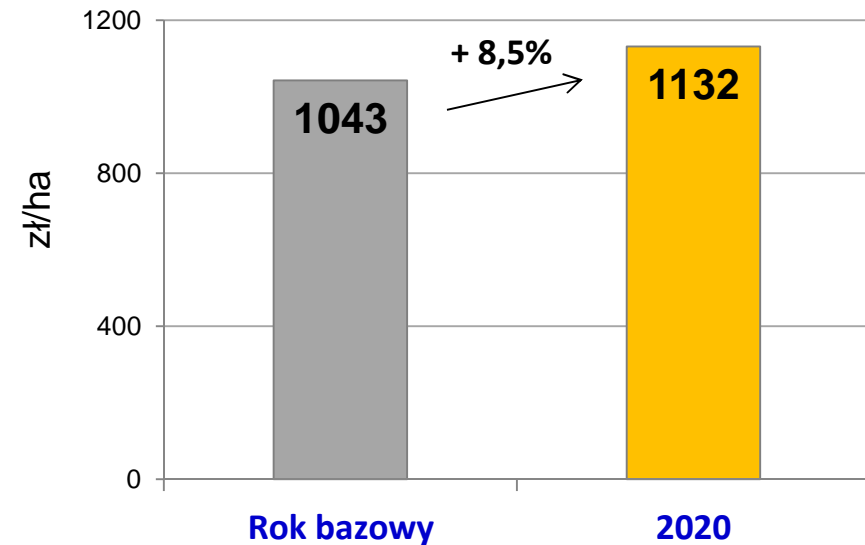
Dochód bez dopłat (zł/ha) i opłacalność produkcji (%) średnio w latach 2011-2013 i projekcja na 2020 rok

Żyto ozime – 9 ha, 118 gosp.

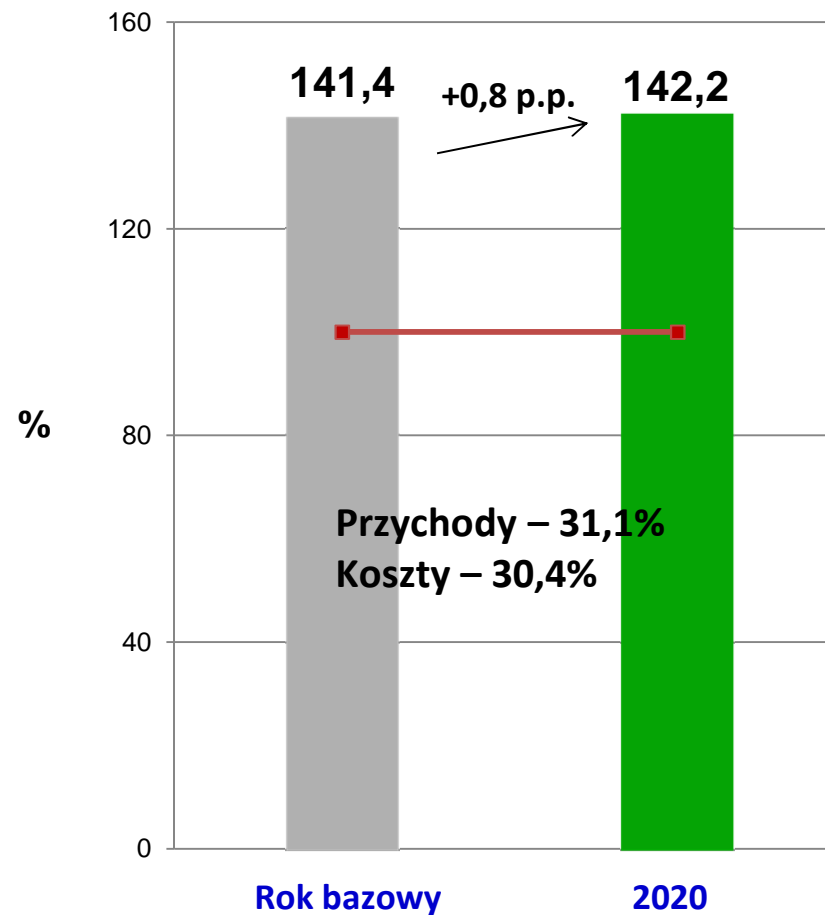
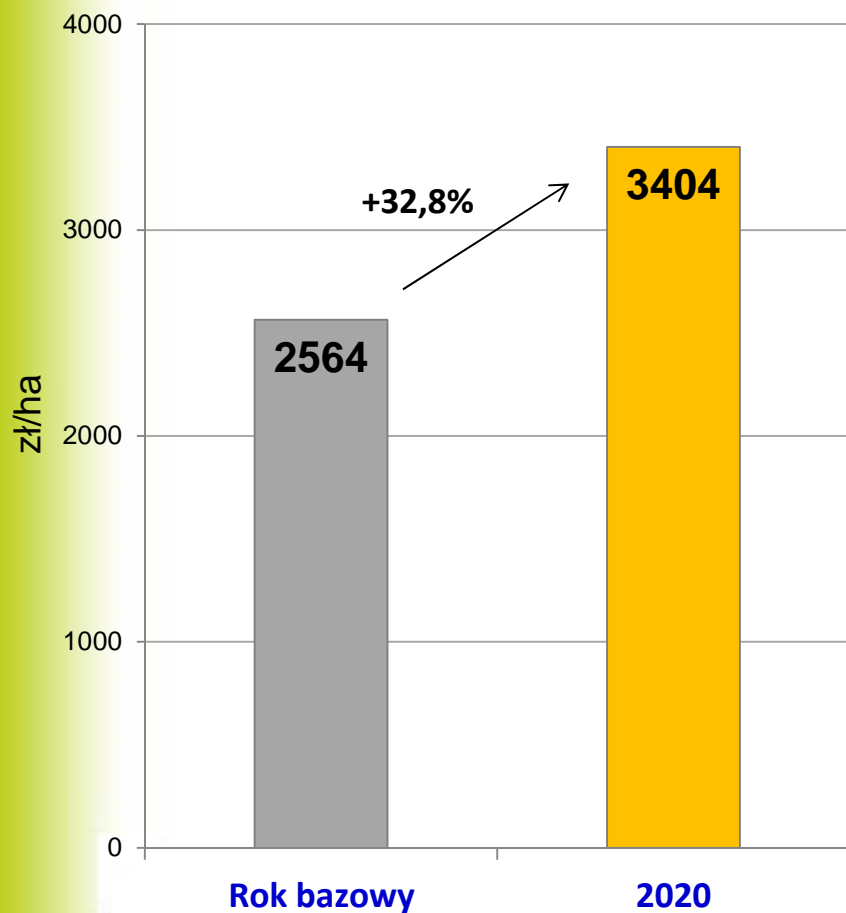
Jęczmień jary – 11 ha, 142 gosp.

Dochód bez dopłat (zł/ha) i opłacalność produkcji (%) średnio w latach 2011-2013 i projekcja na 2020 rok

Buraki cukrowe – 9 ha, 140 gosp.

Odchylenia od wyników przewidywanych na 2020 rok, a wynikających z tendencji długookresowej, powodują:

- **wahania plonu** – przyczyną są zmienne warunki pogodowe w trakcie wegetacji roślin
- **wahania cen produktów oraz kosztów produkcji** – przyczyną mogą być uwarunkowania rynkowe, sytuacja popytowo-podażowa na rynkach produktów rolnych i środków do produkcji, polityka państwa

Dynamika zmian cen produktów i środków produkcji, a także wysokość plonu, w perspektywie 2020 r. nie musi odzwierciedlać trendu zaobserwowanego w ostatnich kilkunastu latach.

W rolnictwie nie można opracować pewnej prognozy, można tylko przewidywać granice zmienności i obserwować kierunek zmian uzyskanych efektów.

Zmienność plonu i ceny sprzedaży produktów rolniczych w latach 1995-2013, wg danych GUS

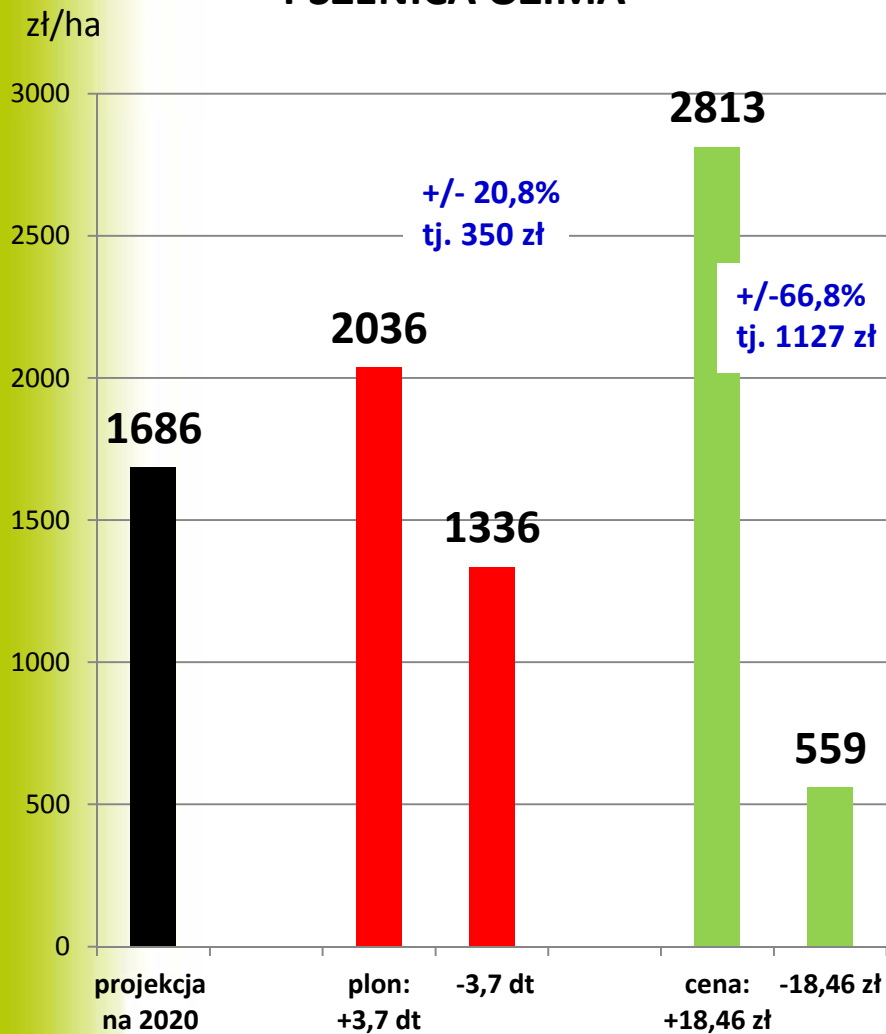

Wyszczególnienie	Plon (%)	Cena sprzedaży (%)
Pszenica ozima	6,1	19,8
Żyto ozime	7,9	23,9
Jęczmień jary	8,3	19,0
Rzepak ozimy	12,6	20,9
Buraki cukrowe	7,6	7,9

Dochód bez dopłat (zł/ha) i jego odchylenia od wyników projekcji na 2020 r. wynikające ze zmienności plonu i ceny wg GUS

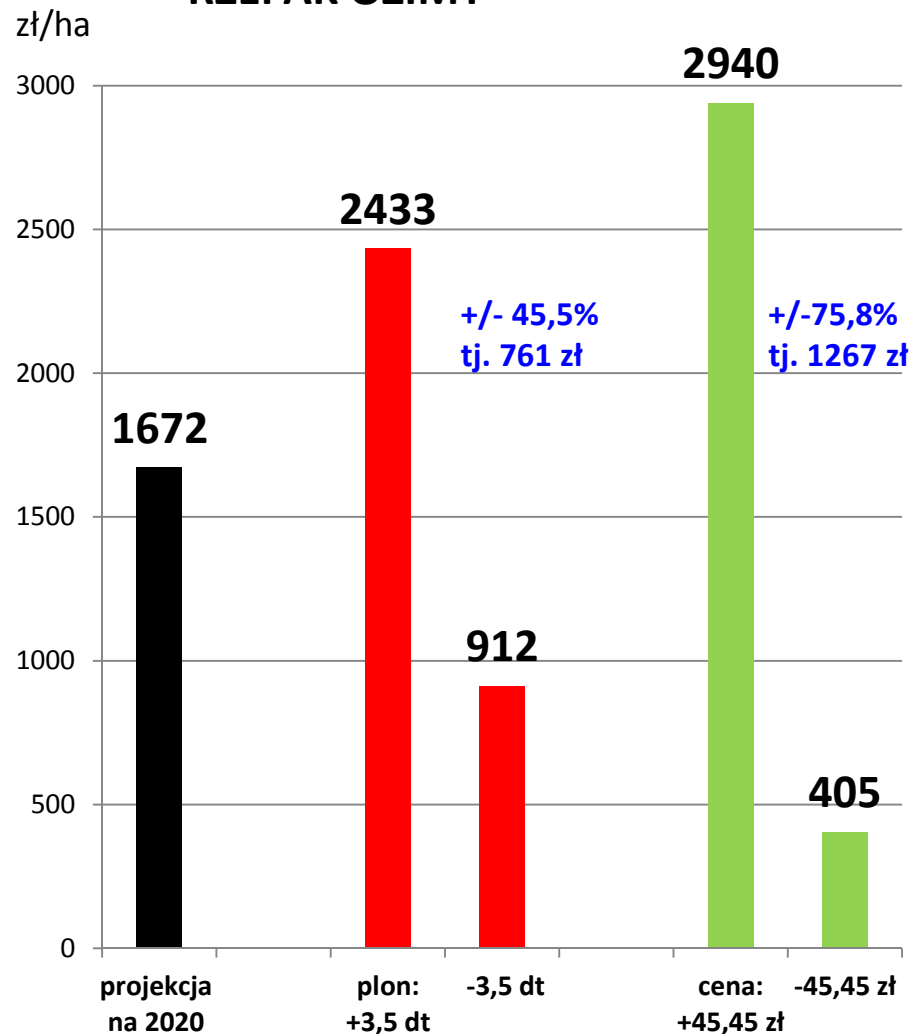
PSZENICA OZIMA

zmienność wg GUS: 6,1%

19,8%

RZEPAK OZIMY

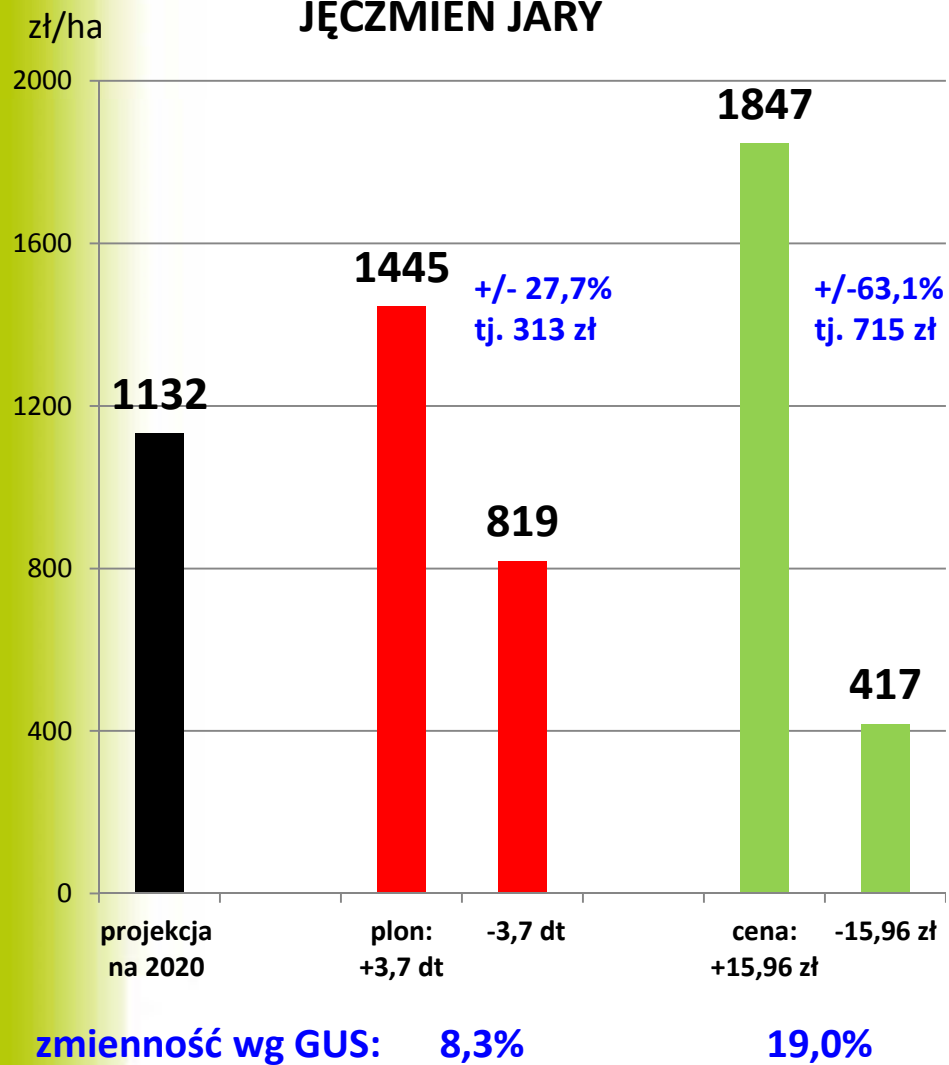
12,6%

20,9%

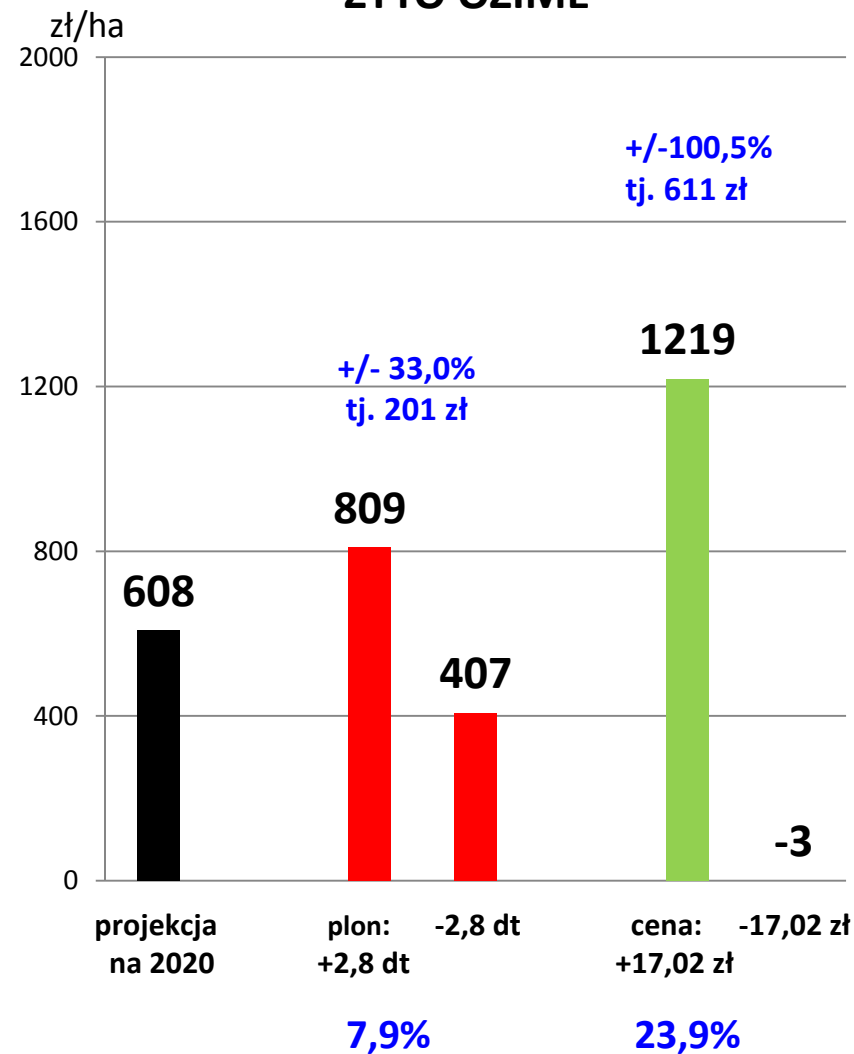
Dochód bez dopłat (zł/ha) i jego odchylenia od wyników projekcji na 2020 r. wynikające ze zmienności plonu i ceny wg GUS

JĘCZMIEŃ JARY

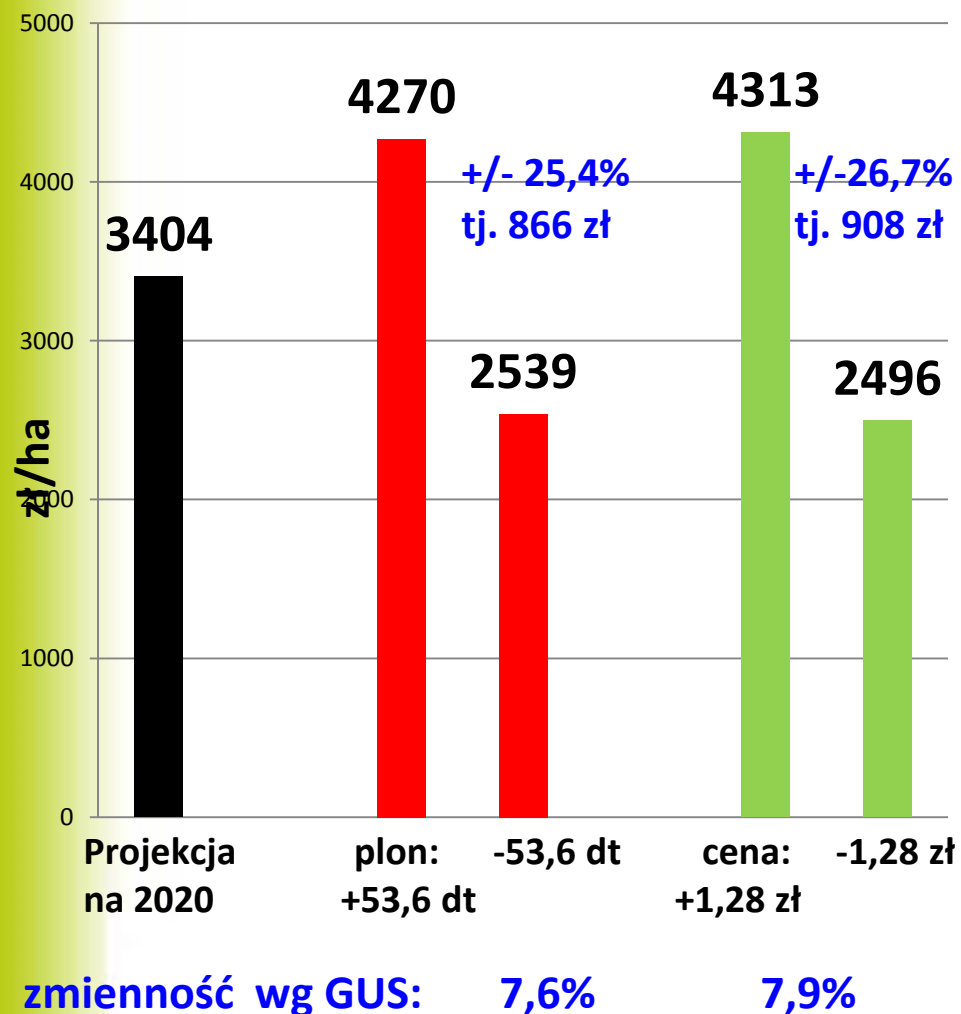
ŻYTO OZIME

Dochód bez dopłat (zł/ha) i jego odchylenia od wyników projekcji na 2020 r. wynikające ze zmienności plonu i ceny wg GUS

Buraki cukrowe

Wahania dochodu ze względu na zmienność plonu:

pszenica +/- 20,8%

rzepak +/- 45,5%

żyto +/- 33,0%

jęczmień +/- 27,7%

buraki +/- 25,4%

Wahania dochodu ze względu na zmienność ceny sprzedaży:

pszenica +/- 66,8%

rzepak +/- 75,8%

żyto +/- 100,5%

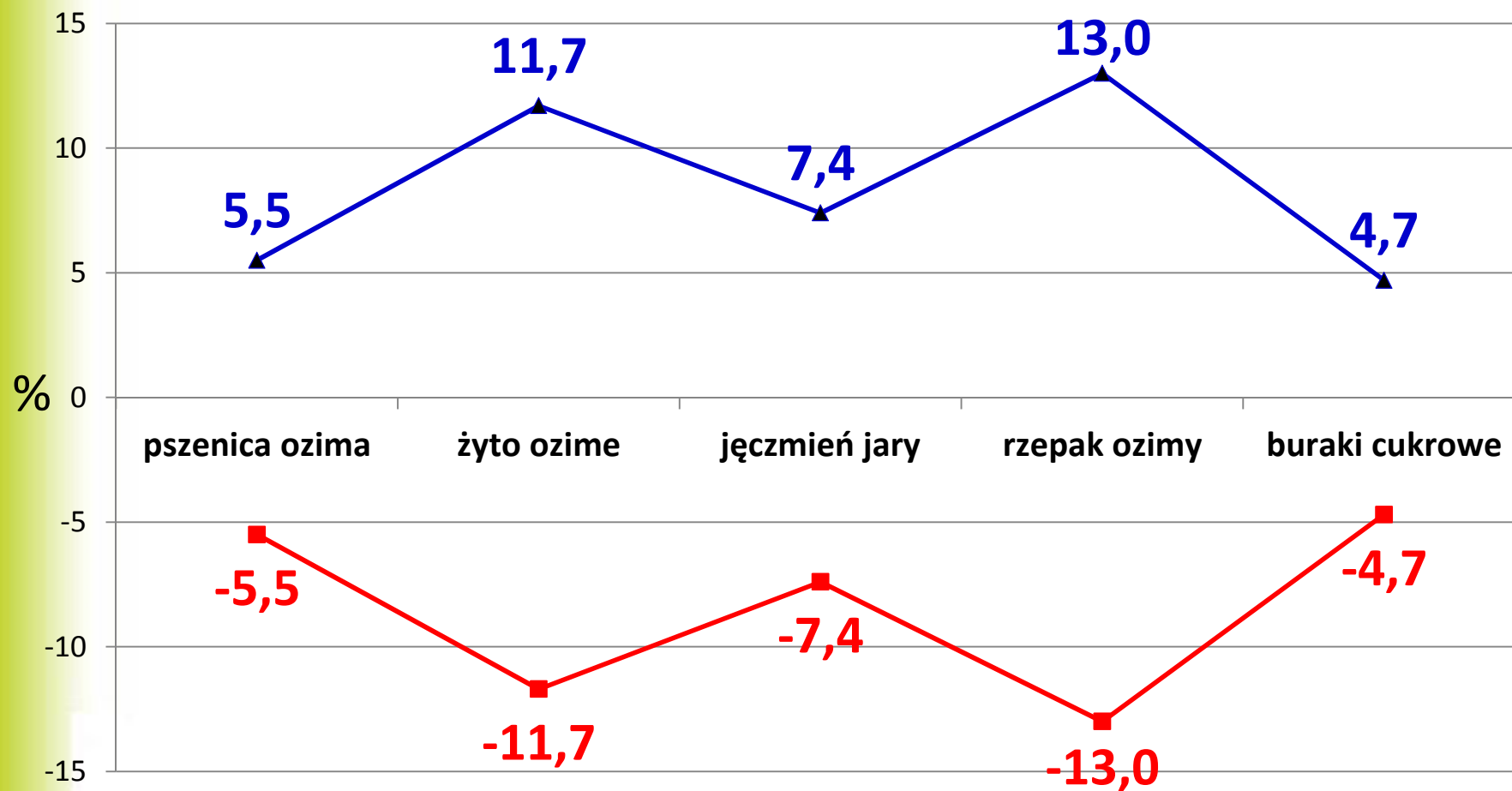
jęczmień +/- 63,1%

buraki +/- 26,7%

Projekcja zmian w 2020 r. dochodu bez dopłat z produktów rolniczych ze względu na wzrost lub spadek plonu:

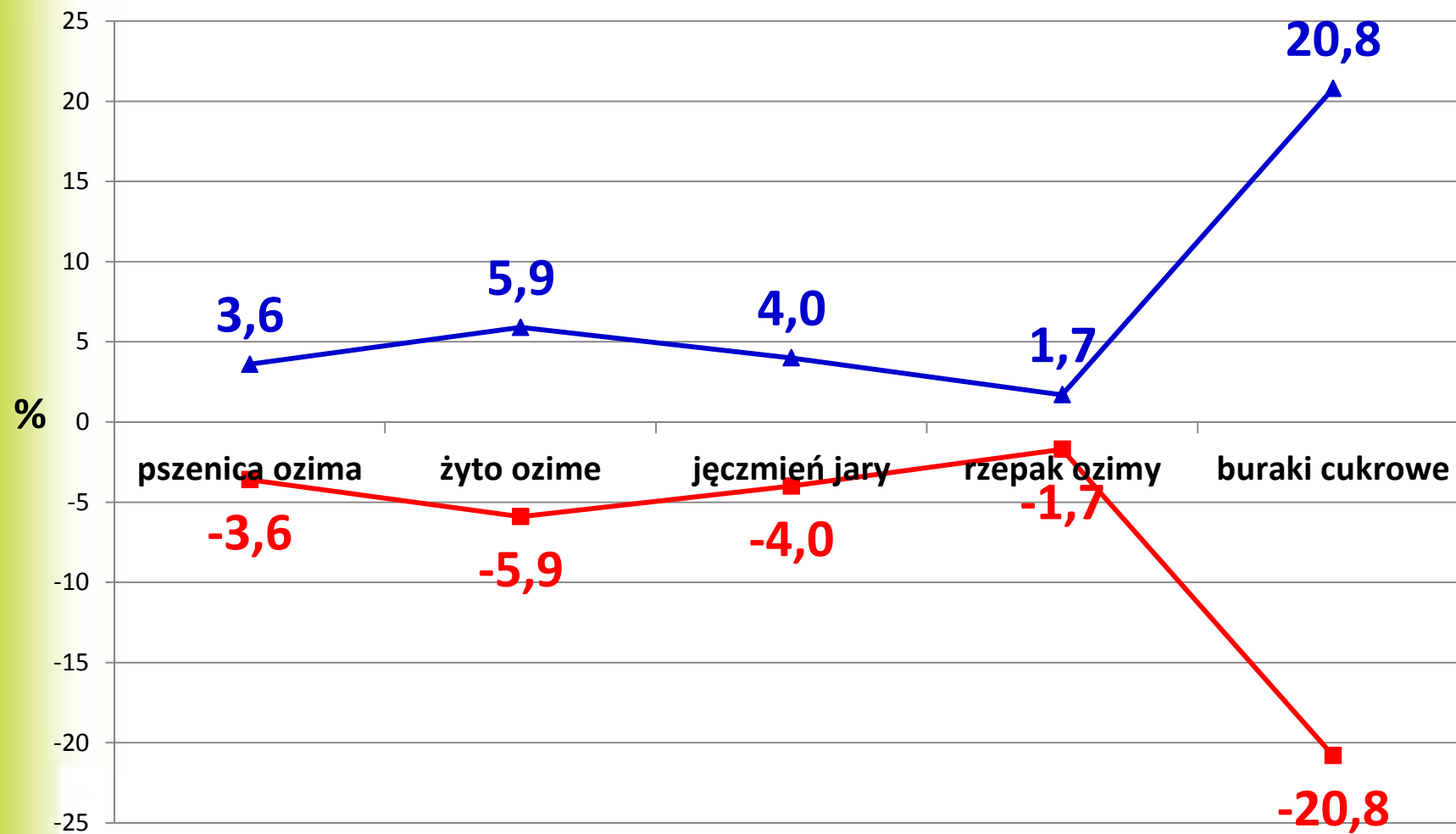
- zbóż i rzepaku o 1 dt,
- buraków cukrowych o 10 dt

Projekcja zmian w 2020 r. dochodu bez dopłat z produktów rolniczych ze względu na wzrost lub spadek:

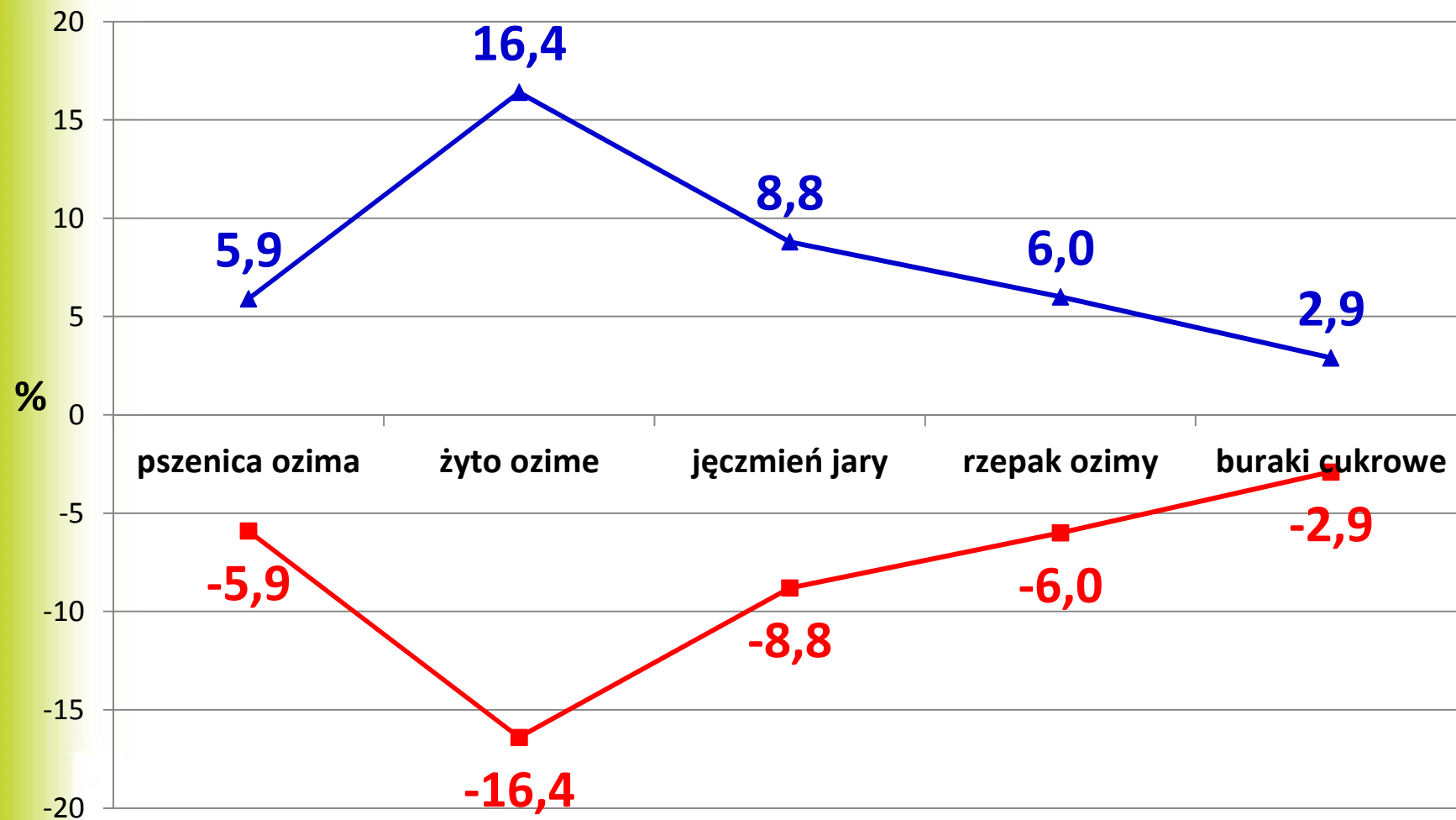
ceny sprzedaży 1 dt o 1 zł

**Projekcja zmian w 2020 r. dochodu bez dopłat
z produktów rolniczych ze względu na wzrost lub spadek:**

kosztów uprawy 1 ha o 100 zł

Wnioski

1. **Wyniki projekcji do 2020 roku w warunkach przeciętnych, tj. wynikających z tendencji długookresowej wskazują na:**
 - **spadek opłacalności pszenicy ozimej o 2,4 p.p., a jęczmienia jarego o 8,6 p.p., ze względu na silniejszą dynamikę wzrostu kosztów niż przychodów,**
 - **poprawę opłacalność produkcji żyta o 6,2 p.p., a rzepaku o 4,8 p.p., ze względu na silniejszy wzrost przychodów,**
 - **utrzymanie się opłacalności produkcji buraków cukrowych na poziomie zbliżonym do lat bazowych dla projekcji (2011-2013), opłacalność może być wyższa tylko o 0,8 p.p.**

Wnioski cd.

2. **Wahania cen sprzedaży produktów wynikające ze zmienności w 19 latach (1995-2013) mają silniejszy wpływ na poziom dochodu niż wahania plonu.**
3. **Żyto i rzepak wyróżnia największa wrażliwość na wahania plonu i ceny. Oznacza to, że przy sprzyjających warunkach produkcyjnych i cenowych można spodziewać się wzrostu dochodu, ale jednocześnie ich uprawa obciążona jest dużym ryzykiem.**
4. **Żyto charakteryzuje się dużą wrażliwością na koszty uprawy, jednostkowa zmiana ich poziomu najsilniej oddziaływała na zmianę dochodu.
Oznacza to, że wzrost cen środków do produkcji będzie miał większy negatywny wpływ na wysokość dochodu z uprawy żyta niż z pozostałych badanych ziemiopłodów.**

Wnioski cd.

5. **Projekcja wyników produktów rolniczych na 2020 rok i jej warianty pokazują korzyści ale także możliwe zagrożenia.**

Ich znajomość zmniejsza niepewność i może przyczynić się do wzrostu trafności podejmowanych decyzji, a tym samym do eliminacji strat, które w innych warunkach mogłyby wystąpić.

Dziękuję Państwu za uwagę

